

σου δε ότι ήθελε ληφθῆ ἐν δεδομένη στιγμή ἡ τάχεις ἀπόφασις πρὸς τὴν μεγάλην ἐπιθετικὴν κίνησιν, καὶ τοῦτο ὄχι πολὺ κατεσπυρισμένως ἵνα μὴ εὐρεθῆ ἀκόμη ὁ στρατὸς τοῦ Φρειδερίκου Κορόλου ἐν πλήρει ἰσχύϊ, ἀλλ' ὄχι πολὺ ἐνδοιαστικῶς ἐπίσης ἵνα μὴ ἀφελθῆ καιρὸς εἰς τὸν Διάδοχον νὰ συμμεθέξῃ τῆς μάχης. Ἐντελής βεβαιότης δὲν ὑπῆρχε τῶντινὰ διὰ μίαν ἐκ τῶν δύο τούτων ἀποφασιστικῶν προϋποθέσεων, οὔτε διὰ τὴν πρώτην ἕνεκα τῆς διαθέσεως τῶν στρατηγῶν ἀπέναντι τοῦ ἀνωτέρου διοικητοῦ των, οὔτε διὰ τὴν δευτέραν ἕνεκα τῆς ἰδιοσυγκρασίας τοῦ στρατηλάτου, ὅστις ἐκάστην σπουδαίαν ἀπόφασιν ἐμελέετα ἐν ἐαυτῷ καὶ ἐλάμβανε μόνον βραδέως καὶ μετ' ἐνδοιασμοῦ.

[Ἐπεται συνέχεια]

ΖΑΝΟΣ ΧΑΡΙΣΗΣ

Διήγημα

Δ. Βικέλα

[Συνέχεια ἴδε σελ. 3]

Καὶ ἀνοίγει τὸ συρτάρι του, καὶ βγάζει ἕνα ἕνα τὰ φυλαχτά του: Σταυροὺς, ξηρὰ λαυλούδια, μαντηλάκια, ὅλα τὰ πῆρε, τὰ κύτταζε, τὰ τύλιξε πάλι προσεκτικὰ καὶ μηχανικὰ σὰν νὰ ὠνευρῶτανε, ἔκλεισε τὸ συρτάρι, κ' ἔπειτα πῆγε καὶ πλάγιασε. Στὸ κρεβάτι ὅμως, σὰν φωνάζ' ἡ καρδιά, καὶ παίξῃ τὴ μουσικὴ τῆς ἡ φαντασία, ὁ νοὺς ξαγρυπνεῖ καὶ χορεύει! Ἄρχισε λοιπὸν, νὰ γυρίξῃ πότε ἀπ' τὸ ἕνα πλευρὸν καὶ πότε ἀπ' τὸ ἄλλο, καὶ νὰ σκέπτεται γιὰτὶ καὶ καλὰ νὰ μὴν κάμῃ μίαν ἐπίσκεψιν στοῦ Κυρίου Πεζούλη! Τάχα πρέπει ν' ἀρνηθῆ ὅλως διόλου τὸν κόσμον; τί εἶδος ἀνδρῶν λοιπὸν εἶνε! Κι' ἂν δὲν ἔχομε πειρασμὸν νὰ νικήσωμε, ποῦ εἶνε ἡ ἀρετὴ, ποῦ ὁ θρίαμβος; Ἐπειτα τὸν κόσμον κανεὶς ἀπ' τὰ βιβλία δὲν τὸν μαθαίνει· κ' ἕνας καλὸς γιατρὸς πρέπει νὰ ζήρῃ τὸν κόσμον.

Μ' αὐτὰς τὰς σοφιστίαις ἀποκοιμήθηκε. Τὸ πρωτὸ πηγαίνει πάλι νὰ δῆ τὸν Κομνηνὸν του. Ὁ Κομνηνὸς τὸν κύτταζε μὲ τὴν συνειθισμένην του κρουάδα, καὶ χωρὶς νὰ δείξῃ καμμιὰ περιέργεια. Ἐκατάλαθε ἀμέσως πῶς κἀτι τρέγει. Καὶ σὰν τοῦ ξανάπε ὁ Ζάνος πῶς νὰ μὴν ἔδῃ καὶ σήμερον, δὲν τοῦ ἔμενε πειὰ καμμιὰ ἀμισβολία.

Τὸ βράδυ ὁ Ζάνος ἐγύριζε ἔς τὸ σπῆτι βιαστικὰ βιαστικὰ σὰν νὰ τὸν κυνηγοῦσαν. Πάθημα τοῦ τὸ παθαίνουν οἱ νευρικοὶ σὰν ἐνθουσιαστοῦν. Καὶ γιὰτὶ νὰ μὴν ἐνθουσιασθῆ! Τὸν ὑποδεχτήκανε ἔς τοῦ Σιὸρ Πεζούλη σὰν νῆτανε πρότος ἐξαδελφός τους. Καλὸ γεροντάκι· μὰ ἡ κόρη του! τί προκοπή, τί γλῶσσας! Νὰ μιλάῃ λέει τοῦ πατέρα τῆς ἀγγλικῆς, καὶ τῆς παραμάννας τῆς γαλλικῆς! Θὰ ποῦμε καὶ μεῖς πῶς ἔχομε κορίτζια στὸν τόπον μας! καὶ πῶς ζοῦμε σὲ κόσμον! τί τρόποι, τί λόγια, τί χάρι! Νὰ σοῦ λέγῃ ἕνα

τίποτε καὶ νὰ τρέξῃ μέλι ἀπ' τὸ στόμα τῆς! Καὶ εἶνε, λέει, νησιώτισσα! Χιωτοπούλα! ὄριστε, λοιπὸν, κυρὰ μητέρα· ἔντα ἔχετε νὰ πῆτενε τώρα!

Καὶ τὸ γύριζε ἔς τὸ γέλιο μοναχὸς του· τάχατες ἐχωράτετε ἀκόμα! τὸ γέλιο αὐτὸ ἦτανε πολὺ ἀφύσικο σὰν ἔμπαινε στὴν κάμαρα τοῦ Κομνηνοῦ. Καὶ σὰν τὸν ἐρώτησε ὁ Κομνηνὸς ἂν εἶδε τὴν καστανομάτα ἀπόψε, τὸ γέλιο ἐκεῖνο ἀπολιθώθηκε, ἔγεινε ἄψυχο, μούμια!

Ὁ Κομνηνὸς δὲν ἄργησε νὰ τοῦ ρίξῃ τὸ προσωπεῖο. Δυὸ τρία λόγια του, καὶ ἀνοιξε ἡ καρδιά τοῦ Ζάνου· τὴν εἶδε ὡς τὰ βάρη ὁ Κομνηνός. Εἶδε πῶς κατάντησε σπουδαῖο τὸ πρᾶγμα. Νὰ καμωθῆ πῶς εἶνε χειρότερα καὶ πῶς πρέπει νὰ γυρίσουνε στὴν πατρίδα γιὰ μερικὲς ἐβδομάδες δὲν ἦτανε πειὰ καιρὸς, ἐπειδὴ τὰ μαθήματα ξαναρχίζανε γλήγωρα. Συλλογίσθηκε λοιπὸν πῶς ἐδῶ χρειάζεται ἄλλο γιαιτρικόν, ἄλλο «τερτίπι,» καὶ δὲν εἶπε τίποτε. Τὸ πῆρε γιὰ κἀτι τι νόστιμον, κἀτι περίεργον, κ' ἔτζι πέρασε ἡ βραδυά.

Τὰ γράμματα φυσικὰ ἐξακολουθοῦσαν νὰ πηγαινοέρχωνται ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα. Κάθε Κυριακὴ ἔγραφε ὁ Ζάνος, κάθε μέρα κι' ἀπὸ λίγο ἡ κυρὰ Χαρίση, καὶ ἐγέμιζε ἡ κόλλα τὴν ἔστελνε. Τὰ γράμματα τῆς μητέρας ἦτανε λουλούδια, τοῦ Ζάνου βάλσαμο. Ἐκεῖνης ἡλῖος ποῦ θερμαίνει καὶ φωτίζει μιὰ ξενιτεμένη καρδιά, τοῦτου καθρέφτης ποῦδειχτε αὐτὴ τὴν καρδιά μὲ ὅλες τῆς τῆς μορφῆς, μὲ ὅλα τῆς τὰ ψεγάδια. Πῶς ἤμποροῦσε λοιπὸν νὰ μὴ διηγηθῆ ὁ Ζάνος καὶ τὸ ἐπεισόδιον τῆς καστανομάτας! Τὸ διηγήθηκε βέβαια σὰν νόστιμον· καὶ μήπως ἦτανε τίποτε ἄλλο; Ἡ Χαρίσινα ὅμως εἶχε σωστότερος εἰδήσεις ἀπ' τὸν Κομνηνόν, «Καιρὸς γιὰ τὸ τερτίπι,» ἔλεγε κάτω κάτω τὸ γράμμα του.

Πρέπει νὰ πέρασαν πέντ' ἕξ μέρη χωρὶς ν' ἀνταμώσῃ ὁ Ζάνος τὴν Δουλοινέα του στὰ Πατήσια. Καὶ πηγαίνανε πάντοτε τὴν τακτικὴν ὥρα! αὐτὸ τὸν ἐστενοχωροῦσε. Μήπως τάχα ἐπροτιμοῦσε νὰ τὸν ἀπαντᾷ μοναχὸς του; Μὰ τί νὰ τὸν κάμῃ τὸν Κομνηνόν; Νὰ τοῦ πῆ νὰ μένῃ σπῆτι δὲν μποροῦσε τώρα, — ἦτανε περίφημον στὴν ὑγεία του!

Μιὰ βραδυά, βλέποντάς τον πολὺ ἀνήσυχο, τοῦ λέγει ὁ Κομνηνός:

— Πᾶμε στὸ Θέατρο;

— Πᾶμε! ἀπαντᾷ ἀμέσως ὁ Ζάνος. Ἡ ἰδέα τοῦ ἄρρεσε πολὺ. Τί κούκκος ποῦτανε μάλιστα νὰ μὴ τὸ συλλογισθῆ τόσες μέρες! Καὶ βέβαια ἐκεῖ θᾶνε κ' ἡ λυγερή του. Κάθε μέρα δὲν ἔχομε τέτοια ὄπερα στὴν Ἀθήνα.

Σὲ μισήν λοιπὸν ὥρα καθόντανε κ' οἱ δύο τους στὸ Θέατρο. Τὰ μάτια τοῦ Ζάνου δὲν ἡσυχάζανε. Τοὺς πῆρε ὅλους ἀπὸ μιὰ καλὴ ματιὰ. Τοῦ κάκου! ὁ Σιὸρ Πεζούλης δὲν ἐφάνηκε ἀκόμα. Ἄμα

άνοιγε καμμιὰ πόρτα, ἅμα ἔμπαιναν καινούργιες τουαλέτες, ὁ Ζάνος ἔχανε τὴν ἀκοή, καὶ γεινότανε ὅλος μάτια. — Τίποτε! δὲν θὰ τὴ δοῦμε κι' ἀπόψε! ἐμισοψιθόριζε.

Πέρασε ἡ παράστασι, γυρίσανε σπίτι. Εἶχαν νὰ κάνουνε μὲ τὴ μουσική, μὲ τὸ ἕνα, μὲ τὸ ἄλλο. Ὁ Κομνηνὸς ἔγεινε καμμάτι ζωηρότερος, κ' ἔτραγουδοῦσε μάλιστα. Ὁ Ζάνος καθούτανε σιωπηλὸς καὶ τὸν ἄκουγε.

— Γιά ξαναπές το πάλι αὐτό, δὲν εἶνε ἄσχημο, τοῦ κάνει. Ἦτανε ὁ σκοπὸς τοῦ τενοῦρου. Τὸν ἄκουγε μὲ μιὰ μελαγχολικὴ γλύκα σὰν νῆτανε ἐρωμένη του! Ἐξαφνα ὁ Κομνηνὸς τὸ γυρίζει σ' ἕνα παλὴ τραγοῦδι τῆς πατρίδος.

— Οὐφ, καυμένη καὶ σύ, τί γούστο ποῦ τῶχεις! ἡ καρδιά σου δὲν παίρνει ἀπὸ αἴσθημα, μὰ οὔτε δράμι.

Καὶ σηκώθηκε καὶ πῆγε στὴν κάμαρά του.

Τὴν ἄλλη μέρα τὰ συνειθισμένα τους μελέτη, φαγί, ἕνα μικρὸ ὑπνάκι, ἔπειτα στὸν περίπατο.

— Νά τανε, λέγει ὁ Κομνηνός.

— Ποῦ; φωνάζει ὁ Ζάνος ἠλεκτρισμένος. Μὰ αὐτὸ τὸ ποῦ ἦτανε κανόνι ποῦ τᾶκουσε ὡς κι' αὐτὴ ἡ καστανομμάτα. Κ' ἐγύρισε καὶ τὸν εἶδε στὰ μάτια μ' ἕνα χαμόγελο. Ὁ Ζάνος ἀπὸ χλωμὸς ἔγεινε κόκκινος, τὴν χαιρέτησε στενοχωρημένα, κι' ἄρχισε ἀμέσως νὰ περιπατῆ σὰν δαιμονισμένος. Μῆτε κἄν ἔρριξε καμμιὰ πλαγιὴν ματιὰ ἀπ' τὴν ντροπὴ του.

Ὁ Κομνηνὸς αἰσθάνθηκε μεγάλη ὄρεξι νὰ τὸν πειράξῃ, μὰ σκέφθηκε πῶς δὲν εἶνε φρόνιμο νὰ παίξῃ κανεὶς μ' ἐρωτευμένους. Ἀφῆκε λοιπὸν τὸ σύνεφο νὰ περάσῃ.

Σιγὰ σιγὰ ὁ Ζάνος συνέφερε κ' ἔγεινε πειὸ γνωστικός, πειὸ ἡσυχος. — Κι' αὐτὸ καλὸ, ποῦ τὸν ἄκουσε κ' ἐκατάλαβε τὸ αἶσθημά του. Τὸ αἶσθημα; καὶ τί αἶσθημα! δηλαδὴ πῶς αἰσθάνεται τὴ μορφή της, νά, τί ἄλλο αἶσθημα; — Κ' ἔτ'ζι τὰ ὅβολουε μὲ τὴ συνείδησί του, γιὰ νὰ μὴν ἔχη νὰ κρύψῃ τίποτε ἀπ' τὴ μάνα του.

Σὰν ἐπηγαίνανε σπίτι ὁ Κομνηνὸς ἔμεινε πίσω νὰ ψουνίσῃ κάτι. Ἐμπῆκε λοιπὸν ὁ Ζάνος μοναχὸς του. Καὶ ἀφίνοντας τὸ καπέλλο του στὸ τραπέζι, τί νὰ δῆ! ἕνα πλατὺ πλατὺ φάκελλο, — ὅ,τι τῶφερε ὁ ταχυδρόμος, εἶπε ἡ γρηὰ νοικοκυρά τους, — γραμμένο μ' ἕνα φιλό, προσεκτικὸ γράψιμο. Στέκεται καὶ τὸ βλέπει βγάζοντας τὰ χειρόκτιά του, καὶ προσπαθεῖ νὰ μαντέψῃ τίνος ἦτανε. Ἐξαφνα ἀκούει τὸν Κομνηνὸν ν' ἀναβαίνει, παίρνει τὸ γράμμα, τρέχει στὴν κάμαρά του, κλειδώνεται, κ' ἀρχίζει νὰ διαβάξῃ:

«Τὸ συλλογίσθηκα πολὺ πρὶν νὰ σὰς γράψω. Δὲν ἦτανε πρώτη φορὰ ποῦ σὰς εἶδα χθὲς τὸ βράδυ. Ἡ χθεσινὴ βραδυὰ ὅμως μ' ἔκαμε νὰ ξεχάσω πῶς εἶμαι κόρη, πῶς εἶμαι ἀκόμη μνηστῆρια καὶ πῶς κινδυνεύω χίλιους κινδύνους μὲ τὴν ἀπόφασιν

ποῦ παίρνω. Μὰ γιὰ κινδύνους τί μὲ μέλει; τί μὲ μέλει γιὰ τὴ ζωὴ μου; Δὲν εἶνε πειὰ δική μου, καὶ δὲν μπορῶ ἢ δύστυχη νὰ πῶ πῶς εἶνε καὶ δική σας. Καὶ δὲν τολμῶ οὔτε νὰ σὰς πῶ ποιά εἶμαι, τί εἶμαι! ἄχ πῶς νὰ τὸ πῶ! πῶς νὰ ἐκθέσω ἕνα ὄνομα ποῦ δὲν τὸ ὀρίζω ἀκόμα! Καὶ ποῦ ξέρω ἂν δὲν θὰ μὲ πάρτετε γιὰ καμμιὰ ξεσχησμένη, καὶ δὲν θᾶχετε ἴσως ἄδικο. Ποιὸς τᾶκουσε τέτοιο πράμα! Ἐνα κορίτσι νὰ γράφῃ σ' ἕναν ἄγνωστο νεὸ καὶ νὰ τοῦ λέγει τὸ πρῶτο τῆς «ἀγαπῶ»! Γλυκειὰ, γλυκειὰ λέξι, ποῦ πρώτη φορὰ τὴν γράφω μὲ τέτοια φλόγα! Τὸ αἰσθάνομαι, καὶ θὰ τὸ πῶ, θὰ τὸ γράψω. Ἡ καρδιά μου ραγίζει ἂν δὲν τὸ πῶ. Δὲν θὰ μάθετε ποιά εἶμαι, ἴσως ποτέ, ποτέ! Θὰ μάθετε ὅμως πῶς σὰς ἀγάπησε μία κόρη σ' ἕνα βαθμὸ ποῦ ἔχασε, ναί, τὸν ἔχασε τὸ νοῦ τῆς μαζί σας.

» Σὰς ἔγραψα, καὶ ὅμως τοῦ κάκου! ποιὸς νεὸς θὰ γυρίσῃ ν' ἀκούσῃ μιὰ κόρη χωρὶς νὰ τὴν ἰδῇ καὶ νὰ τὴν ξέρῃ! Καὶ ποιὸς θὰ τὴν πιστέψῃ ἂν γράψῃ πῶς — ἄ, ὄχι... δὲν θὰ πῶ τίποτε γιὰ τὸν ἑαυτό μου. Σὰς ἔδειξα τὴν καρδιά μου, αὐτὸ φθάνει. Ἄν οἱ στεναγμοὶ τῆς ἀντιλαλήσουν μὲς τὴ δική σας, ἄχ, καὶ τότες ἀκόμα δύσκολο, πολὺ δύσκολο! τοῦ κάκου! μάθετε μόνο πῶς ἀγαπήθηκατε ὅσο νεὸς δὲν ἀγαπήθηκε στὸν κόσμον, καὶ πῶς ζῆ μιὰ κόρη ποῦ μιὰ μέρα θὰ ποθάνῃ γιὰ τὴν ἀγάπη σας.

» Ἰ.Γ. Δὲν σὰς δίνω οὔτε ὄνομα οὔτε διεύθυνσι. Ἄν ἴσως καὶ θελήσετε ν' ἀπαντήσετε, μὲ φθάνει ἕνα ἄσπρο λουλουδάκι στὸ φόρεμά σας.»

Ἐδίπλωσε σιγὰ σιγὰ τὸ γράμμα, καὶ κάθισε νὰ συλλογισθῇ, νὰ συνεφέρῃ. Δὲν ἔξερε τί νὰ πῇ, τί νὰ ὑποθέσῃ. Γιὰ μιὰ στιγμή τοῦ πέρασαν ἡ ἰδέα πῶς κἄποιος ἐζήτησε νὰ τὸν πειράξῃ. Ξαναβλέπει τὸ γράμμα, τοῦ κάκου! γυναίκεια λόγια, γυναίκειο γράψιμο. Ὡς καὶ ἡ μυρωδιὰ τοῦ χαρτιοῦ ἦταν γυναίκεια.

— Αἰ, ἀκόμα θὰ σὲ περιμένω; φωνάζει ἔξαφνα ὁ Κομνηνός ἀπ' ἔξω.

— Μὴ μὲ περιμένῃς, ἀπαντᾷ ὁ Ζάνος. Ἐχω ἀπόψε ἔχω κεφαλόπονο καὶ δὲν θὰ φάγω πάγω νὰ πλαγιάσω.

Ἐπλάγιασε τῶντι τὸ κρεβάτι πρέπει νὰ τοῦ φέρῃ ἰδέες πάλι. Ποιά νᾶνε! πῶς δὲν εἶνε ἡ καστανομμάτα εἶνε βέβαιον. Ἐπειτα τὸ γράψιμό της τὸ εἶδε σ' ἕνα βιβλίον τὴν ἡμέρα ποῦ τὴν ἐπισκέφθηκε.

— Αἰ, τί ἀνόητος ποῦμαι, λέγει ἔξαφνα. Εἶνε ἐκεῖνο ποῦ λέγει πῶς εἶνε, μιὰ κόρη ποῦ τῆς ἄρεσα. Νὰ μὴν μπορῶ ὅμως καὶ νὰ τῆς γράψω! Φθάνει ἕν' ἄσπρο λούλουδο! Αἰ, καὶ τί θὰ καταλάβουμε μ' αὐτό; Θὰ πῇ πῶς θὰ ξαναγράψῃ ἴσως. Ἄν εἶνε ὅμως παγίδα καὶ βλέπουν ὕστερα οἱ φοιτητῆς τὸ ἄσπρο λούλουδο καὶ γελοῦνε; Ὅχι δὲν θὰ κάμω τίποτε ὡσοῦ νὰ ξαναγράψῃ. Θὰ

περιμένο. Γιατί όμως να μην το πω και του Κομνηνού; Καλή ιδέα. Αύτος θα ξέρη αν είναι χωρατό και θα μου το πη. 'Αμὲ ἡ μητέρα; 'Εκείνη τί θα τὴν κάνουμε! Λοιπὸν νὰ τὸ πούμε κ' εκείνης. Τί φταίω γὼ ἂν μου γράφουνε τὰ κοριτζίνα! Οὔτε τὴν εἶδα οὔτε τὴν ἀκουσα τὴ μικρούλα τούτη. Καὶ βέβαια θὰ τῆς τὸ γράψω τῆς μητέρας. Τὸ λιγώτερο θὰ γελάσῃ· τὸ πολὺ θὰ μοῦ μὴνύσῃ νὰ προσέχω.

Τὸ πρωτὶ, ἐκεῖ ποῦ ἔπιε τὸν καφέ του ὁ Ζάνος, περνᾷ τὸ γράμμα τοῦ Κομνηνοῦ:

— Διάβασέ το, λέγει, καὶ πές μου τί νομίζεις;

Ὁ Κομνηνὸς διαβάσει, ζαρώνει τὸ μέτωπό του, σκέπτεται, καὶ:

— Αἶ, καὶ τί νὰ νομίσω, τοῦ λέγει. Εἶνε ἓνα κοριτζί, καὶ σ' ἀγαπᾷ. Αὐτὸ σοῦδωσε τὸν κεφαλόπονο ψές; πολὺ ἀθῶος εἶσαι.

— Τί θᾶκκαμε; τώρα νᾶσουν ἐσύ;

— Τί θᾶκκαμε; καὶ τί μπορῆς νὰ κάμῃς; ἐκτός ἂν θέλῃς νὰ κάμῃς τὸ χατίρι αὐτῆς τῆς μικρῆς καὶ νὰ βάλῃς ἓνα λουλούδι στὴν κουμπότρουπά σου. Διηλεκτὴ νὰ τῆς πῆς τὸ ναί, κ' ὕστερα τρέχα ξεμπερδεύει, Σπουδαῖο ναὶ αὐτό, ὥστε σκέψου το πρώτα.

— Καλὰ λές, δὲν θὰ κάμω τίποτε. Θὰ τὸ στείλω ὅμως αὐτὸ τὸ γράμμα τῆς μητέρας, γιὰ νὰ τὸ κάμῃ χάζι· τί λές;

— Δὲν βλέπεις; μάλιστα καλύτερα νὰ τὸ στείλῃς, γιὰ νὰ δῆ πῶς εἶσαι ὁ ἴδιος πάντοτε, καὶ πῶς δὲν ξεχνᾷς τὴν ὑπόσχεσί σου.

Ὅσο περνοῦσαν ἡ μέρες, τόσο προῦδενε στὴν ὑποκρισία ὁ Ζάνος. Ὁ νοῦς του ἐμαγεύερε μελέτες, κ' ἡ καρδιά του ἀγάπας. Καὶ τοῦτο δὲν ἔπρεπε νὰ τὸ δεῖξῃ στὸν Κομνηνὸ τὴν ποῦ ἐγνώριζε τί ἔτρεξε. Ἐπήγαινε λοιπὸν νωρὶς νωρὶς στὴν κάμαρά του κάθε βράδυ, κ' ἐκεῖ μέσα συλλογίζότανε τὴ μικρούλα του, — ἔτζι τὴν ὠνόμαζε — μὲ τὴν ἡσυχία του. Ὅσο γιὰ τὴν καστανομαῖα, μῆτε κἂν ἐγύριζε νὰ τὴν ἰδῆ τώρα!

Ἦστερ' ἀπὸ καμμιά βδομάδα ἦλθε καὶ τὸ γράμμα τῆς μητέρας:

« Ἐγελάσαμε πολὺ, ἔλεγε, μὲ τὸ ραβασάκι τῆς ἀγνωστῆς ἀγαπητικίᾶς σου. Φυσικᾶ, ἂν δὲν ἐγνώριζα τὴν καρδιά σου, θ' ἀνησιχοῦσα. Εὐχομαι τέτοιοι νάνε ὅλοι οἱ κίνδυνοί σου, παιδί μου, ἔτζι δὲν φοβοῦμαι ποτὲς νὰ σὲ χάσω. »

— Λοιπὸν τὸ πήρε γιὰ μικροδουλειὰ ἡ μητέρα, λέγει τοῦ Κομνηνοῦ.

— Καὶ πῶς ἤθελες νὰ τὸ πάρῃ! ἀπὸ τῆς τὸ εἶπες ὁ ἴδιος γιὰ νὰ τὸ κάμῃ χάζι. Κ' ἔτζι ἔπρεπε ἀπ' τὴν ἀρχὴ νὰ τὸ πάρουμε. Ἀκούς; ἐκεῖ ἓνα κοριτζί τοῦ σχολείου νὰ σοῦ γίνεται ἔξω φρενῶν ἀπ' τὴν ἀγάπη! Πουλί ἀφτέρωτο νὰ σοῦ ὄνειρεῖται πεταχίῃς στὰ μεσοῦρανα! Μὴν ἀμφιβάλλῃς πῶς δὲν ἐθάσταζε πολὺ αὐτὴ ἡ τρέλλα. Σοῦ

ἐγγυοῦμαι πῶς καδέκα λι σουλούδια νὰ βάλῃς τώρα δὲν θὰ λάβῃς μῆτε μιὰν ἀράδα.

Ὁ Ζάνος ἂν καὶ κάτι παιὸ μουνδιασμένος, δὲν ἦτανε δὰ καὶ τόσο βέβαιος πῶς εἶχε δίκιο ὁ Κομνηνός. Τοῦ φάνηκε μάλιστα πῶς τοῦ παρουσιαζότανε λιμπρὴ εὐκαιρία νὰ βάλῃ τὸ λουλούδι, γιὰ νὰ τοῦ ἐλθῇ πάλι κανένα γραμματάκι. Ἐξακολούθησε λοιπὸν νὰ παίρνῃ τὸ πράγμα γιὰ χωρατό, καὶ τὸ βράδυ δὲν τοῦ κκοφάνηκε καθόλου σὰν τοῦ ἔδειξε ὁ Κομνηνός στοῦ ἀνοηπώλη μιὰν ἄσπρη καμῆλλια. Μόνο παγαίνει, τὴν ἀγοράζει, τὴν βάζει στὴ θηλειὰ του, καὶ κάνει τὸν περίπατό του μ' ἓνα χαμόγελο, χαμόγελο ποῦ ἤθελε τάχατες νὰ πῆ « χορατεύουμε, » μὲς τὴν καρδιά του ὅμως ἔλεγε ἄλλα πράμματα.

Ἐπέρασε ἡ βραδυὰ ἡσυχ, ἀπ' ἔξω μονάχα. Ὁ νοῦς τοῦ Ζάνου ἐδιάβαζε ἀπὸ τώρα τὸ γράμμα τῆς μικρούλας. Τὸ εἶχε γιὰ βέβαιο, καὶ δὲν ἔθλεπε τὴν ὥρα νὰ ξεμερώσῃ.

Ἦστερ' ἀπ' τὴν πρώτη μελέτη τὸ πρωτὶ, νὰ σοῦ ὁ ταχυδρόμος! ὁ ἴδιος φάκελλος, τὸ ἴδιο γράψιμο· ὁ Ζάνος ἔτρεμε χειροπόδαρος. Ὁ Κομνηνός ἐκάπνιζε βλέποντας ἀπ' τὸ παράθυρο. Ἐπειτα γυρίζοντας πρὸς τὸν Ζάνο,

— Αἶ, διάβαζέ το λοιπὸν ἀψά, νὰ τ' ἀκούσουμε καὶ μεῖς.

Ὁ Ζάνος σιωπῆ. Ἀπὸ ἐδιόχασε τὸ γράμμα, ἔκαμε ἀκόμη πῶς τὸ διαβάσει γιὰ νὰ συλλογισθῇ τί νὰ πῆ τοῦ Κομνηνοῦ. Ἡ νέα πηγε ν' ἀποθάνῃ ἀπ' τὸ κακό τῆς ποῦ δὲν ἔβγαίνε μὲ τὸ λουλούδι ὁ καλὸς τῆς; καὶ τώρα ξανάχρησε πάλι ὅμως μῆτε ὄνομα ἔδινε, μῆτε τόπο, τὸ σκέφθηκε, κ' ἀποφάσισε νὰ μὴ γνωρισθῇ μαζὶ του ὡσοῦ νὰ τελειώσῃ αὐτὴ τὸ Σχολεῖο, νὰ τελειώσῃ κ' ἐκείνος τὸ πανεπιστήμιο. Στὸ μεταξὺ θὰ τὴν γνωρίζῃ σιγά σιγά ἀπ' τὰ γράμματά τῆς. Θὰ τοῦ γράφῃ μιὰ φορὰ τὸ μῆνα. Μιὰ χάρι μονάχα, νὰ τῆς στείλῃ ἓνα μικρὸ σημαδάκι, ἓνα ἐνθύμημα δικό τῆς ἐνθύμημα θᾶνε τὰ γράμματά τῆς. Τὸ δικό του νὰ σταλθῇ στὸ ταχυδρομεῖο, ὄνομα τ' ἀδ ε. Ἄν θέλῃ, ἂς γράφῃ καὶ δυὸ λόγια τότες, μὰ αὐτὴ θᾶνε ἡ πρώτη καὶ τελευταία φορὰ ποῦ θὰ πάγῃ στὸ ταχυδρομεῖο, κ' ἂς μὴν κάμῃ τὸν κόπο νὰ ξαναγράψῃ. Τῆς φθάνει τὸ λουλουδάκι ἐκείνης, νὰ ξέρῃ πῶς ἀγαπιέται μονάχα. Ἐσκέφθηκε πολὺ ἂν πρέπη νὰ τοῦ στείλῃ καὶ μιὰ φωτογραφίκα. Καὶ ἀποφάσισε ὅχι. Θὰ ἔχῃ τὴ φωτογραφίκα τῆς ψυχῆς τῆς, δὲν τοῦ φθάνει; ὅχι, δὲν θὰ καταδεχθῇ ποτὲς νὰ τῆς ποῦνε πῶς τὴν ἐπήρανε γιὰ τὴ μορφιά τῆς. Καὶ χίλια ἄλλα τέτοια.

— Νά, πάρε το καὶ διάβασε, εἶπε τέλος ξηρὰ ξηρὰ ὁ Ζάνος τοῦ Κομνηνοῦ.

Ὁ Κομνηνὸς ἐδιάβασε τὸ γράμμα, ἐγύρισε πρὸς τὸ παράθυρο, ἐσφύριζε λιγάκι, ὕστερα λέγει τοῦ Κομνηνοῦ.

— 'Εγώ φταίω που σ' αφήκα να βάλεις το λουλουδι. Τό πήρε για σπουδαίο, και τώρα γλυτωμό δεν θάβρης. Η μητέρα δεν έννοούσε να πάγη ως εκεί ή δουλειά.

— Για να σου πω, πετιέται και λέγει ο Ζάνος, φθάνει πειά. Καιρός να το καταλάβη και ή γρηά μου πως πέρασαν τὰ χρόνια που με φύλαγε σαν μωρό παιδί. Σήμερα είμαστε άντρες και θά πάμε κατά το κεφάλι μας. Αν είνε στραβό το κεφάλι, στραβά θά πάμε. Κάλλια όμως ελεύθεροι και να πηγαίνουμε στον κρημό, παρά να μ'α σέρνουν απ' το χέρι σαν τυφλούς μες τον κόσμο. 'Εγώ αυτό το κορίτσι το πόνεσα, τέλειωσε. Το ξέρω πως μιλω στον αδελφό της Χρυσούλας, μα μιλω και στο φίλο μου. Θα μάθω ποιά είνε, κι' αν δεν το μάθω τώρα, θα περιμένω ώσου να το μάθω. Και αν μου άρέση καθώς που μ' άρέσουνε τὰ γράμματά της, είνε δική μου, ξεμπέρδεψε. Θα το γράψω και της γρηάς.

« Παιδί μου, (έγραφε ή Χαρίσαινα του Ζάνου της ύστερ' από δύο βδομάδες) βλέπω πως ή υπόθεσι εκείνη επήρε σοβαρό δρόμο, και μέρα νύχτα τίποτε άλλο δεν συλλογιούμαι. Δεν ξέρω τί να σου γράψω. Να σου πω μ' ή, θα σε κάνω δυστυχή, εγώ που έδωσα όλη μου τή ζωή για τήν ευτυχία σου. Να σου πω και α, σε χάνω και γώ και άλλοι... Εύρισκομαι σε μιὰ τρομερή θέσι, κι' ο Θεός να με λυπηθῆ. Άκουσε τουλάχιστον μιὰ συμβουλή της μάνας σου. Βάσταζε τήν καρδιά σου ώσου να τηνε δῆς. Και σαν τηνε δῆς και τήν γνωρίσης, και είνε της άρεσκείας σου, κι' από καλό μέρος, πάλιν μὴν αφήσης τήν καρδιά σου να σε παρασύρη ώσου να δώση το λόγο της πως έδω, έδω πρέπει ναλθη και να γείνη κόρη μου πριν γείνη γυναϊκά σου. Εϊδεμη ποτές, ποτές δεν θα πω το ναί, και προτιμω χίλιες φορές να μπω ζωντανή μες' το λάκκο. »

Ο Ζάνος δε ήξερε τί να πρωτοαισθανθῆ: Ευγνωμοσύνη για τή μεγάλη καρδιά της μάνας του που τον ανέβαζε έξαφνα στην παράδεισο εκεί που περίμενε κατάρες και δάκρυα, ή ελπίδα πως όλα θα βγουν δεξιά, πως γλήγωρα θα πεισθῆ το κορίτσι να έλθη στον τόπο του, και να γείνη δική του. Τάβλεπε όλα τόσο εύκολα, τόσο απλά: το κάτω κάτω τήν έβλεπε κιόλας!

— Τώρα είνε καιρός και για το σημαδάκι εϊπε. Και μαζί μ' αυτό πρέπει να σταλθῆ και το πρώτο και τελευταίο μου έρωτικό γράμμα!

Έκάθισε λοιπόν και έγραψε, έγραψε. Της εϊπε πως και χωρίς φωτογραφία, τήν βλέπει μέρα νύχτα μες τὰ μάτια του. Πως μιὰ τέτοια ψυχή δεν έχει ανάγκη από εικόνες: πως τήν αγαπά, ότι και νάνε, πως θα τήν υπακούση σε ό,τι γυρέψη, θα ήσυχάζῃ, θα μελετᾶ, και με τή μικρούλα

στο νοῦ του θα περιμένῃ το «πλήρωμα του χρονονου». Μόνο μιάν υπόσχεσι, μιὰ χάρι.

Και πρότεινε τή συμφωνία της μάνας του να πνε μιὰ μέρα να ποκαταστηθουνε στην πατρίδα του, κοντά στη μάνα του: κι' αν οι γονεϊς της αντισταθουν, να τους πείση κι' αν δεν πείθονται να πνε με τή βία, κρυφά, όπως μπορούν.

'Εγραφε όλη τή νύχτα. 'Επλάγιαζε και σκεκονότανε πάλι να προσθέση κάποια ιδέα που του κατέβαινε μες τήν άγρυπνιά του: τέλος εδίπλωσε το γράμμα, έβαλε μεσα και το «σημαδάκι». 'Ητανε ένας μικρός μαλαμματένιος σταυρός, φυλαχτό της μητέρας του. Σε τι καλύτερα χέρια μπορούσε να πάγη!

Ο Κομνηνός τώρα άρχισε να παίρνῃ κι' αυτός σπουδαία τήν υπόθεσι. Είνε αλήθεια πως έκαμε στην αρχή λιγάκι το μισοκακόμοιρο, που τάχατες έχασε το γαμπρό που τόσα χρόνια λογάριζε για τήν αδελφή του, μα σιγά σιγά το έδειξε θεοφάνερα πως δεν έννοούσε να πνίξη τή φιλία μεσα στο συμφέρον. Ως που κατάντησε να τον ενθαρρύνῃ και να του αγοράζῃ ακόμα και λουλουδάκια. Αιτά, έλεγε, δεν πρέπει να λείψουν. Να μὴν πάγη κι' αρρωστήση το κορίτσι!

Ο Ζάνος δεν εϊχε λόγια να τον ευχαριστῆ. 'Ητανε αδελφός, φίλος, ήρωας. Όλα τὰ μεγάλωνα και τάβλεπε κατάχρυσα μπροστά του: πετριά κι' αυτή της αγάπης.

Τέλος ήλθε κι' ή απάντησις της μικρούλας. Το γράμμα τουτο ήτανε όχι πειά γράμμα, όχι ποίημα, όχι αριστούργημα, ήτανε ένας ξάστερος ουρανός που απλώθηκε και έλαμψε έξαφνα μπρος του. 'Εδέχθηκε όλες τες συμφωνίες: τὰ ξεμυστηρεύθηκε και της μάνας της. Μεγάλες σκηνές! άλλοτε θα τὰ μάθῃ με όλες τες λεπτομέρειες. 'Ας ξέρῃ τώρα πως ή μάνα καταπείσθηκε, το εϊδε πως έδω είνε ζωή ή θά'ατος. 'Επῆρε λοιπόν άπάνω της τή δουλειά, αυτή θα τὰ συμβιάση και με τον πατέρα. Τι μεγάλη καλοτυχία που τον ξέρουνε το Ζάνο, ποιός είνε! το σταυρό τον καταφίλησε και τον εκρέμασε στα στήθια της: όσο για τήν υγεία της, ποτές δεν ήτανε καλύτερα! όλοι εϊχαν να κάνουν με τήν όψι της. Και να ξέρανε! επήγαινε στα μαθήματά της με μιὰ καρδιά, που άπορούσε κι' αυτή. 'Ητανε απ' τή λαχτάρα της να περάσουν να φύγουν αυτά τὰ 2 — 3 χρόνια. 'Αλήθεια, δεν τουπε δά πως μεγάλοι επαινοι γίνονται γι' αυτόν στα σαλόνια. το έμαθε απ' τή μητέρα της. Όλοι έχουν να κάνουν με τή μορφία του, με τὰ προτερήματά του! Και που να ξέρουν πως τον ήρίζει, πως τον έχει για πάντα, αυτή, ή μικρούλα του! Και τώρα να μη ξεχασθῆ ή πρώτη πρώτη συμφωνία: προσοχή, σιωπή, μελέτη, ήσυχία, υπομονή. Χρόνια είνε και θα περάσουν.

[Έπειτα το τέλος]

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ